

TRĒMIMŲ NAKTIS

Trėmimai prasidėjo birželio 14 d. 3 val. ryto. Kadangi dauguma tremiamų žmonių gyveno kaimuose, atvykusios trėmimų vykdytojų operatyvinės grupės užmegzdavo ryšį su vietos aktyvistais ir nustatydavo tikslią ištrėmti numatytų šeimų gyvenamąją vietą. Grupei įsiveržus į tremiamųjų butus ir namus, jos vyresnysis pirmiausia pagal sąrašus patikrindavo šeimos sudėtį, paksui pradėdavo kratą – „ginklams surasti“. Padarius kratą, tremiamiems būdavo pareiškiama, kad vyriausybės nutarimu jie bus vežami „į kitas Sovietų Sąjungos sritis“. Mėginančius bėgti šaudė. Vienas svarbiausių trėmimų tikslų buvo aprūpinti Sibiro ir šiaurines SSRS sritis nemokama darbo jėga, todėl pagal I. Serovo instrukciją tremtiniams buvo leidžiama pasiimti ne daugiau kaip 100 kg per visą jų gyvenimą užgyvento turto: drabužių, avalynės, indų, patalynės, maisto, o kaimo gyventojams – dar ir kirvių, pjūklų, kito smulkaus inventoriaus. Viskas priklausė nuo trėmimų vykdymo grupės narių ir vietos kolaborantų malonės. Tremtinių atsiminimų apie tai detalės kiek skiriasi, tačiau enkavėdistai ir kolaborantai visur elgėsi nežmoniškai. (p. 59–60)

Šiaulių, Alytaus, Naujosios Vilnios ir kitose geležinkelio stotyse vagonai su žmonėmis buvo laikomi vidutiniškai po tris keturias dienas, kol būdavo sugrūdamos visos tremiamos šeimos ir suformuojami ešelonai. [...]

Kalba apie nebuvusį ar tremtiniais mažai besirūpinusį medicinos personalą (juo turėjo „pasirūpinti“ LKP(b) CK sekretorius I. Meskupas) tebuvo priedanga stengiantis nuslėpti tikrovę – išvežamų nėščių moterų, kūdikių, senelių ir visų kitų žmonių kančias, antisanitarines vagonų sąlygas, oro trūkumą. Tremtinė A. Makaraitė, prisimindama pirmąsias trėmimų dienas, rašė: „Vagonas tamsus, lentomis padalytas į du aukštus. [...] Žmonės sugrūsti kaip gyvuliai, aplinkui maišai, ryšuliai. [...] Vagono gale indas gamtos reikalams. [...] Labai trūko oro, nes žmonių vagonė buvo apie 70, dvokė „indas“. [...] Kaip tik tokie tremtinių atsiminimai demaskuoja NKVD ir NKGB mėginimą dokumentiniu melu maskuoti genocidinio pobūdžio akciją, kurią tarptautinė teisė po Antrojo pasaulinio karo priskyrė nusikaltimų žmoniškumui kategorijai.

Trėmimai buvo susiję su visuotiniu tremiamųjų apiplėšimu. LKP(b) CK sekretorius I. Meskupas turėjo nustatyti tremtinių turto apskaitos naudojimo tvarką, t. y. kaip žmones apiplėšti, kad iš jų prigyvento turto nė pėdsako neliktų. [...]

Saugumiečiai, milicininkai ir sovietiniai aktyvistai nepraleido okupantų valdžios sudarytos progos prisigrobtį svetimo turto. Dar per kratas viskas buvo taip išgrobstoma, kad kalbos apie pinigų persiuntimą pardavus paliktus drabužius ar baldus tebuvo paprasta apgaulė, skirta nuraminti būsimesiems tremtiniams. Aprašytas turtas (t. y. tas, kurio nebuvo įmanoma nuslėpti) buvo atiduodamas vykdomiesiems komitetams, organizuojamiems kolūkiams, arklių-traktorių nuomojimo punktams, „neturintiems karvių ir vargingųjų valstiečių ūkiams“. Tarp šių valstiečių buvo aktyvių kolaborantų, kurie tapo vietos milicininkais, vykdomųjų komitetų sekretoriais ir pan. Jiems ir atitekdavo tremiamųjų turtas. (p. 60–62)